

Politikai
röpiratok.

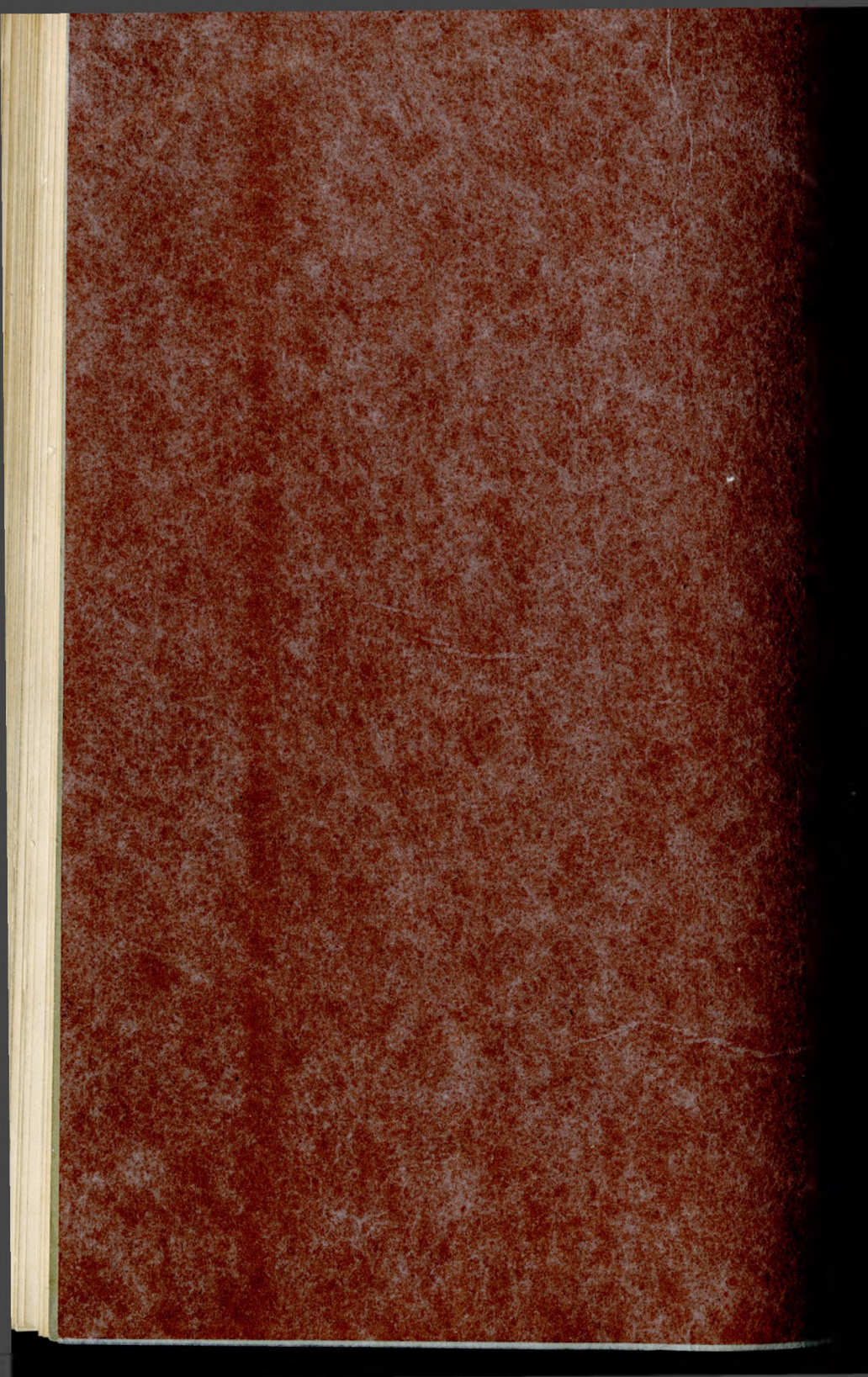
18.

SZENT ISTVÁN NÉPE

SEDÁNI ÚTON.

Motto. Helyet állít a Szentnek
Hogy van a népe
De még, jól szeretik
A via publica.

18
131

Hogyan érkezett Frankhon Sedánig?

E kérdés, kétségtelenül, sokszor és sok oldalról vettettet föl és tétetett megint félre, izgalmas jelenkorunk nemzedéke által, a nélkül, hogy ez eseményre a történelemben újmutatást és a jelen helyzet combinatioiban megfejtést találhatott volna a közönség.

Kisértsük meg mi, szellemi erőnk elégtelenségével, e talány magyarázatát.

Ama világrendítő esemény, mely döntött egy ország sorsa fölött három nap alatt, megtörtént 1870 nyarán; megtörtént az, hogy 130 ezer, Europa legjobb katonái közül, egy seregben egyesülve, ágyukkal, fegyverekkel, lőszerrel ellátva, lerakta fegyverét, császárostól fogságba esett. Ilyen esetet a történelem még egyet elémutatni nem tud, ez áll: tehát annak is állania kell, hogy hasonló előzményeket és körülményeket is fölmutatni képtelen. Most lássuk a körülmények különbségét jelen és mult között és nézzünk szerint, ha ezt megtaláltuk, megjelve van az ok, melynek eredménye Sedán vala.

1792-től fogva a társadalom a nivelirozás irányában halad és azon uton van, mely ha teljesen czélt érhet valaha, az egyenlőség nevében, az egész világra nézve, nagy költönk eme jós mondatát valósítaná: „Sima mocsár csak békákkal tele.“ Ez ugyan költői jövendülésnek megjárja, de minthogy emberek között ad absurdum semmi theoria nem vihető, vagy ha vihető is, huzamosan fönn nem tartható: tehát ezen egy színvonalra állítás, soha merőben létre nem fog jönni, míg ember különbözőleg születik és fejlődhetik; míg lesz a földgolyó sok milliója közt különbség test-nagyságban, erőben, színben, vérmérsékletben stb. stb., addig a tökéletes nivelirozás, lehet szép theoria, de nyomoruságos próbáknál egyebet fölmutatni képtelen. De térjünk vissza eredeti tárgyunkhoz; mikép

előre bocsátók, a kor 1792-től fogva a nivelirozásra adta magát — mikép az utczák söpredékének szájába szokták adni ennek kifejezését, hivatlan tanárai — az egyenlőség tanát cultiválja. Természetes, az egyenlőséghez okvetlen megkiváztatik, hogy senki egy fejjel magasabb termettel, vagy egy árnyalattal fényesebb jellemmel ne birjon, mint tisztelt polgártársai; ennek elérésére, mindazokat, kik kiváló egyének lettek volna, állásuknál, vagyonuknál, születésüknél fogva, le kelle lábuknál fogva húzni az egyenlőség nevében; hasoulókép sárral dobálni meg mindent, mi elég merésznek mutatkoznék a kor kódén keresztül fényleni. Ennélfogva szükséges vala, mindennemű magasabb socialis állást, az egyenlőség nevében szidni, gyanusítani, elnépszerűtleníteni, hogy ez által hatását veszítve, döntő körülményekben, ne csak a vezetésre képtelen legyen: de a közvélemény által már előre proscibálva levén, megelégedjék azzal, ha ő neki nem zúdulnak a felhevült kedélyek és ezentul is kegyesen megengedik, hogy mint a társadalom páriája — ámbár tán kényelmesebben mint a többség — tovább is élvezhette azt, mit bizony cseppet sem a társadalomnak köszönhet. Továbbá szüksége vala, a nivelirozó egyenlőségnek arra, hogy kiváló tehetség ne létezzék, vagy ha igen, okvetlen leszoríttassék a küzdterről s hatása megbéníttassék; és erre is igen jó mód vala: a gyanusítás, rágalom, piszkolódás szórva minden kiváló ellen, oly népszerű zászló alatt, melyre az egyenlőség jelmondatát vérrel írta föl az ugynevezett nagy francia forradalom.

Ezen két nevezetes czélt el is érte a társadalom Franciaországban, annyira, mennyire még a világon sehol; és leghatalmasabb eszközei e czélja elérésére voltak: a sajtó és a parlament.

A hallatlan cinizismussal kezelt napi irodalom, a forradalom óta, a gyanusítás és piszkolódások fő tere; ugy mindennemű magasabb socialis állás, valamint minden — különösen politikai — kiválósággal szemben. Az első felett pálczat törvén, már elvileg, nemcsak létezését jogosnak el nem ismeri, de a hol csakugyan lenne az, ott élvezetét igyekszik minden módon megkeseríteni, birtokosságával mind untalan penitentiát tétetvén azért, mivel azt apjától örökölni nyerő. Az utóbbiakat, bár mely párthoz tartozzanak, mihelyt a küzdterre kilépnek, illőnek tartja sárral dobálni meg, olyan dolgokkal vádolván, melyeket régebben, ha föltettek is egyről másról az emberek, s tovább hordott az irigység, azt legfőnnebb csak sugya hirdeté, mert ha napfényre derül, hogy ki mondja és ki hiszi? hamar fülébe kerülhet vala az illetőnek; most azonban, ezt sokkal ügyesebben kezeli a sajtó; ugyanis, egy-két tuczczet ujság vagy öt-hat tuczczet irkászszal, neki fut az illetőnek s ha bár mit is tényképen róla fölmutatni képtelen: a gyanusítás mérges fegyverrel combinálja, pikáns szerkezetű vezérczikkekben, hogy az illető

mennyiért akarja magát vagy az országot eladni; kikkel állhat egybekötötetésbe, miféle piszkos történet kerülhet és sülni később még ki rá, melyek által legalább is áruló, tolvaj, esztelennek fog bebizonyulni majd annak idejében, stb. stb. Ezt teszi minden párt közlönye a más párt kiváló emberével; tehát teszik közösen minden kitünőséggel, és végre is a nagy közönség hitében, bizalmában megingatva, egy tény es egy egyén sem áll előtte, a tisztaság magaslátán: a czél tehát elérve van, hozsiánát énekelhetnek a szent egyenlőség nevében. S az illető mindezekről magát nem védheti; ha meri folytatni a polemiát, azon teren, melyen az kezdve van, csak annál piszkosabbá és csak annál hosszasabbá válik az, s a jelenkor botrányhajhászó közönségének, annál nagyobb mulatságára lesz; ha lovagiasan akarna elégtételt venni, egyszerre egy század apróbb és nagyobb scribleren, legalább is elvállalná ama híres castiliai lovag szerepét. Ez volt a modern francia sajtó bűnös eljárása, mely részessé teszi a jelen válság előidézésében is.

A parlament habár Franciaországban nagy jelentőséggel — mint ilyen — nem is szerepelt, de egy szerepe volt, melyben a sajtóval kezdet fogva, döntő befolyást gyakorolt t. i. a sajtó előbbi eljárását magáévá tévé és a mit tett a sajtó nyomtatott betűivel, ugyanazt hangoztatta és hangsúlyozta a parlament élő szóval: *izgatott az egyenlőség nevében, a socialis nivelizozás mellett*, és dicsőítette a középszerűséget. És én ezt természetesebbnek is találom, mint a sajtó eljárását: minekutána minden hatalom devis gyanánt, eredetének typusát viseli; így p. o. egy katonai kormány kurtán, kereken, határozottan jár el; egy aristocrata igazgatásnál, a janitor is küszöbét porcina gravitással állja el, és mért lenne épen a legkissebb censussal választott parlament azon kiváltságos helyzetben, hogy bámulatunkat idézze föl, ha a népsepredék irigységének a jobb létben levők ellen, szónoklataiba kifejezést ad, és mint ügyes és válogatott színészekből álló társaság, egy ildomos köpenynyel is szolgál, az irigység undorító alakjának csinosabb leplezgetésére, rá akasztván a filantropia, humanismus stb. stb. rongyokig elviselt ruhadarabjait. Avagy aprehendálhatja-e okos ember, ha azon követek, kik nem tisztességes értelmes választók által küldetnek, olykor választóik szívéhez szóló holdogtalanságokat, sőt aljas bujtogatásokat terjesztenek beszédeikben. Bizonyára ez nem aprehensió tárgya, sőt nagyon is természetes.

E két hatalom, nézetünk szerint, mely demoralizálta ily mértékig a francia nemzet socialis alkotását, mely előkészíté Sedant és — ugy lehet — egy új Spanyolországgá teszi, egykor oly virágzó hazáját.

A parlament és sajtó előbb körvonalozott összeműködése, hozta létre azon socialis helyzetet, mely — minekutána a forradalom,

a nemesség és papság előjogait megszüntette, és ezáltal a jogi és politikai forradalom, mint bevégzett tény végrehajtva volt — ezzel meg nem elégedve socialis forradalomba csapott át: *demokratából demagog lett*, a birtokos intelligentiának állásánál fogva őt megillető hatását aláasta, és a végeletekig vivén az egyenlősítést, azon absurd helyzetet teremtette, hogy míg tele marokkal tartott hatást, a csöcselék és vezetői számára fenn: a legcultusabb és legsolidabb eleme a statusnak, *a birtokos intelligencia, az ügyek folyásában való részvételtől — a mesterségesen fűntartott közhangulat által — merőben megfosztatott*; úgy hogy, ott most nemcsak az aristokratia hiányzik, de az értelmes birtokosság befolyása is, merőben null.

Ezen socialis alakulásnak, mint első következménye észlelhető, a Franciaországban, azóta előfordult folytonos kormányváltozások, melyek — csekély véleményünk szerint — nagyon is szembeötló összefüggésben vannak, a helviszonyok imént jelzett fejlődésével. Ugyanis, alkotmányos monarchia nem létezhet független vagyonos aristokratia nélkül — gondolom ezen tételnek támogatásával, nincs miért fárasszam a szíves olvasó figyelmét — Frankhonban pedig 1792 óta, ez egyik tényező, absolute hiányzik. Lehetne még republikai kormányzás, de erre okvetlen megkivántatik, mint legfőbb alap, a polgár-erények, a socialis morál egy magasabb fok, mely ha valaha existált volna is a francziák között, a 92-től fogva eldörgött sok demagog újságczikk és parlamenti beszéd azt, az utolsó csiráig képes leend vala kiirtani: tehát sem egy életerős respublicára, sem egy alkotmányos monarchia létesítésére, az államban a forradalomtól fogva, az anyag föl nem található.

Azon jelleménél, vérmérsékleténél fogva is, már meglehetősen ingatag, szeszélyes nép, sok próba, hányodás és hánykolódás után, még leghosszasabban megnyugodott, a Louis Filip hallatlanul ravasz, kétszínű, de lágy keze alatt, kinek egész igazgatása alatti magatartása, nem vala más, mint mely egy bolondok házában, az egyetlen okos emberé: a felügyelő. Vagy hogy kevésbé kemény hasonlattal éljünk: mintegy helyes észjárásu dajkáé, egy makranczos elkenyesztetett porontyal, melynek boldogtalanságait az engedékenység örve alatt, kijátszodni kénytelen. És még ezen ravasz ember sem tudta végnapjait a trónuson végezni be. Ekkor már több rendbeli demagog irányu forradalmi következtében odáig érkezett a társadalom Frankhonban, hogy *a birtokos osztály*, mely békés időben hatástalanná vált, minden legkissebb válság idején, *saját élete és vagyona megmentésére kellett, hogy gondoljon*; és *semmi közös érdeket, existentiája és a status fennmaradása között, föl nem ismerhetett*. Ennek természetes következése volt, hogy félrehúzódva, nem erőszakolta azon legalább is kristusi szerepet, hogy bajt és veszedelmet osszon és tőrjön egy oly államért, melytől

esetleges jutalma vagyona elvesztése és a lámpásfa lehet csakis, melyhez legközelebb állani, a jelen társadalomban, az ő előjogává vált.

A most következett zavarok typusa, tehát olyan vala, melytől néhány theoretikus tudóst kivéve, az értelmiség földre huzodott; bizonyíték reá Lamartin, Aragó stb. részvéte az ideiglenes kormányba, kik a tudomány neutralis teréről lépve ki, az állam kormányzását az első zavarban átvevék -- melyekből végre kinőhetette magát egy új Phönix III. Napoleon, előbb mint köztársaság elnöke, később, mint szinteg alkotmányos császár; de valóságban tökéletes autokrata: és ez, az előbbiek után, nem is lehetett máskép, minokutána a talaj sem alkotmányos monarchiának, sem republikának tényészetére képes nem vala.

Föl állítá tehát kis öcsese Goliátnak, az új francia császárságot és ellátta azt oly emberekkel, mint legfőbb igazgatókkal, mint Morni, gróf Valevski, Bazaine stb. stb., kiknek legalább annyira szeny volt multján vagy eredetén, mint saját jó magának. És mind ezt — az előzetesen megjelölt körülmények között — természetesen is kell tartanunk; jóra való egyének, sem az ő személyének, sem a jelen társadalomnak, nem igen állván rendelkezésére. És állott elé ott azon meglepő jelenség: hogy alakult egy nagy status, melynek feje — ha csak tizede a szállongó híreknek igaz — előbb kengyel-futó, hamiskártyás stb. stb. első ministere, követei, marsalai homályos eredetű, még homályosabb multu és nagyobbára merőben ismeretlen emberek. Így lön Frankhon, az iparlovagok nagy és legnagyobb császári hazája. Gondolom itt már elérkeztünk oda, hogy a szereplő egyének és Frankhon sociális viszonyai áttekintése következtében, kevésbé érthetlenné lesznek előttünk, a sedáni, meczsi stb. gyalázatos és holdogtalan események.

Vagy hiszi-e a nyájas olvasó azt, hogy a leggyalázatosabb Bourbon, vagy a legelfajultabb Orleans képes leend magát földadni 130 ezerelel magával? Bizonyára nem! Ez csakis oly ember ténye lehet, ki ép oly kevésbé respectálja maga, családjá: mint nemzete és katonái becsületét. De mit respectált volna saját énjén és multján vagy családján — melynek csupán egyetlen csillaga, de szennye már is sok — III. Napeleon? És valjon kihez nem áll elég közel saját és családjá becsülete arra, hogy érte meghalni legalább tudjon, megfog-e az másokért, a hazáért halni tudni? Bizonyára nem! De hát a körülötte lévőek? Kérdezheti a szives olvasó. A körülötte lévőek miniatúr kiadásai a kalandornak, csak hogy ezeknek hiányozván császári nagybátyjuk; a jó sors szeszélye csak egy ministeri tárczát, vagy egy marsall-botot tartott számukra fönn. Hir, név, vagy becsületből a hazáért való dicső halálra — a cynicus egyenlőség e hazájában — még eddig példa nincs a szereplők között.

Pedig azt, mindamellet, képtelenség volna állítani, hogy Frankhomban kihalt volna a becsületes tehetséges emberek faja. Megvannak azok, de békés időben annyira skartba téve a nivelirozó közvélemény által, és annyira ismeretlenül, hogy most kell nékiek jelentkezni, próbatétüket letenni és ha idő és szerencse kedvez, megmenteni hazájukat.

És ekkor is egyetlen szerencséje lesz Frankhonnak, területi nagysága, melynek végig sétálására hetek és hónapok kívántatnak a győztes ellenség részéről, s időt adtak, hogy egészséges elemek, melyeket normális időkben hazájuk ignorált, a küzdterén megjelenjenek; kiknek az államhatalmi meghasonlását áthidalni, ha valami képes vala, az, az istenfélő Vilmos és katonái Frankhonnal szemben követett vad és elbizakodott eljárása, mely letiport nemzetüket meggyalázva, arczul csapva, Európa pellengérére tette ki; s ezen körülmény — és nem hazájuk, de vagyonuk és a nemzeti becsület védelme és a porosz vad esztelenség az — mely kezökbe adta életre halálra a fegyvert. És területi nagysága az, mely időt adott, hogy a vagyonosabb osztály azon részei, melyek Belgiumba s Angliába vándoroltak az anarchia elől: rendre haza térjenek, s a földnépével egyesülve, akkora erőt fejthessenek ki, mely e küzdelemre megkívántatik. De hát ha területe nem akkora, mi történt volna vele már hetekkel ez előtt? Ennek megfejtésére nem kell nagy sagacitas.

Ily gyászos helyzetbe jutott a francia nép, hála demagog irányu sociális fejlődésének. Es alázatos véleményünk szerint, egyedül a demagogia az, mely proscribálván a birtokos intelligentiát, az államot kétségtelen legerősebb támaszától megfosztva -- Frankhont Sedánhoz juttatá.

Demagog kőrjelek hazánkban.

Motto. Ne hidd, hogy a sas néz a napba.
Tamás voltam, leszek is abba:
Csak földre néz, prédára les,
Nyulat, juhót, libát keres.

Lássuk most, mi hasonlatosságot találhatunk, saját és Franciaország átalakulási története között. 1848-ban nálunk is lezúgott a jogi és politikai rohamos átalakulás — vulgo forradalom — megszüntették a kiváltságok minden nemei, a paraszt jobbágyok felszabadították, s ezen reformok behozatalával hazánk tényleg a demokrat államok sorába lép. A hidegen észlelő előtt, legfőbb az új alakzatokba való beleszokás, az új szabásu ruháiban kényelmes önfeltalálás — mit idő és évek okvetlen meghozandnak — volt még hátra csak, hogy a magyar faj lecsendesedve, nyomós fejlődését folytathassa. De im! egészen más jelenség tűnik szemünk elé; a mi forradalmunk is átesap sociális forradalommá. És ezzel nincs mért a kamarillát, többfelőli megtámadtatásunkat stb. vándolni, mert kik emlékszenek azon idő eseményei- és szellemére, s ismerik a jelen irányt, midőn sem kamarilla, sem ellenséges csordák nem bántanak és mégis ezen veszélyes ösvényen haladunk: meg kell hogy adják, hogy ez, vagy a jelenkor forradalmi típusához tartozik, vagy hiányzik bennünk a kellő józan ész arra, hogy vágyaink határát helyesen megjelölni képesek legyünk. Ugyanis alig multak el a fenn jelzett napok, alig vált az egyenlőség törvény által hirdetett szava testté, mi abban az időben különben szédületes sebességgel megtörtént, azonnal egy más fölkiáltással találkozunk, t. i. „le az auctoritásokkal,“ ez már nem democrat, ez demagog irányt jelez.

Forradalmunk nálunknál erősebb gátra talált Európa békevágyában, s elfojtatott heroikus önvédelem után. Az ezután lefolyt 16 év, a tetszhalál rémképeivel van tele; azon 16 év nemzeti életünkben nem existál; azon időből csak a nemzettest egyes rágása,

szívének egyes dobbanása jelezte, hogy még él. De 1867-ben körülményeink jobbra fordulva — hála Fenséges királyi urunk és egyes nagy hazánkfiak fáradozásának — a nemzet újra éledett; s inkább, mint valaha, lőn sorsának urává. És 1867 óta is — és talán kettőzött erővel — folyton tart a demagog-izgatás, a socialis forradalom; és folytattatik különösen a sajtó terén és mindenemü nyilvános ülésekben — magát az országos ülést sem véve ki — mely hol tettelegesen részt vesz benne, hol határozatlan magatartásával bátorítja azt. Hogy adatokkal is illusztráljuk ezen állítást — az eldörgött demagog dictiókat mellőzve — tekintsük meg azon census-minimumot, melylyel követeink választatnak, mely kétség kívül a vagyonos intelligentia befolyását, a csöcselék javára kitelhetőleg kisebbiti; és melynek fölemelésére 4 év alatt, parlamentünk időt és alkalmat nem talált. Továbbá készülőképben van a korcsoma regalé elvétele, t. i. a falvoknak adományozása — Horváth miniszter által, ki ennek indokolására, azon állítással lép elé, hogy a feudalis előjogok maradványait akarja eltörölni! Eddig érkeztünk volna el tehát, hogy a justicz-miniszter, egy hires jogtudós!! midőn valamit a birtokos osztálytól elvenni és a falvoknak ajándékozni akar — elfelejti a privilegium definitióját és ignorálja azt, hogy a mi adás-vevés tárgya volt régebben is és most is az: azt nem lehet kiváltságnak tekinteni; és hogy az ép oly tulajdon volt mindig, mint azon jószágok maguk, melyekkel ugyanazon adomány-levelben van megjelölve, a jelen tulajdonos italmérsi joga is. De ugyan miféle hangzatos tituluson nyulhatna különben hozzá? Már pedig ő, ugylátszik, ajándékozni akar a helységeknek, t. i. azoktól venni, a kiknek van és azoknak adni, a kiknek nincs! Ez szép és generosus is, midőn az ember a magáéból teszi! De hátha esetleg éppen másé, mit elajándékozni szándékozik? Ennek már más neve is lesz talán!! Hasonlókép készül részt nem adni azon közlegelőkből, melyeken eddig a birtokos nem legettetett, de erre joga volt, t. i. jogát egy penna vakarintással megszünteti; ez is szép! Avvagy tekintsük meg a curialisták felszabadítására tett indítványát, mely alázatos véleményünk szerint — nagyon is különbözik az 1848-beli urbéreszek felszabadításától: míg ugyanis ez utóbbi státus-ratio által parancsolt, körülményeinktől sürgetett rendszabály vala — szüksége levén hazánkknak, az eddiginél több szabad földre és birtokosra — addig a zsellérek, telepítvényesek felszabadítása 2—3 hold földjükkal, honunkban legfennebb a Schattenwirthschaftok számát szaporítaná; mi bizonyára egy államnak sem kívánatos.

Általán véve, egy becsületes, életre való állam — alázatos nézetünk szerint — első kell, hogy legyen, ki házkörében, a tulajdonjog tiszteletében alattvalóinak legjobb példával jár elől és

magán vagyont sérteni, csak is egy teljes értékű argumentuma lehet. t. i. ha azt, a státus-ratio — de nem a Horváth miniszter, János pap országának érdekei — követeli, mely az elősorolt eseteknél bizony cseppet sem föltalálható. És ekkor sem és soha sem nyulhat azokhoz ingyen, vagy félig ingyen: az ingyen elvevés csakis a hajdani Algier, vagy Thunis állami irányzatával levő — véleményünk szerint — összeegyeztethető.

És mindemellet ilyen propositiókkal egy miniszternek! nálunk a parlamentbe elé lehet állani!! És napi sajtónk azokat, vagy helyeslőleg, vagy egykedvűn fogadja!

Hasonlólag áll a dolog napi sajtónknál, szemben az igazságki-szolgáltatással: így p. o. ha egy helységtől sikerül előbbi földes urának, — bármely igazságos jogtípuson — nagyobb területű földet visszanyerni: csak vigyék bátran az illető helység pártolói pörököt a sajtó elé, kész szöszolója lesz az a falu ügyének, és ha nem tehet egyebet, úgy lesz belőle egy Tófalvi ügy, mely nagyon is pregnans typusa a sajtó illetén eljárásának: ugyanis egy három forumon lejárt, és birtokosa által törvény renden megnyert kérdésben, a sajtó magát önkényesen negyedik forummá veti föl, és csinál belőle, természetesen a peres acták áttekintése nélkül, egy országos piszkolódást, s elítéli azt, kinek igazat ad a törvény.

És e tény nem áll egyedül, ismerek oly esetet, hol ép ily formán van megnyerve, majd egy egész helység, és a nyelő fél nem mer föllépni, félve az ily fajta sajtó közvéleményt. — Tudok számos esetet, a hol csak félbe-szerbe hajtják végre a hivatalos közegek, a hasonló végzéseket. És miért? Mert félnek az újságoktól félnek a nyilvános téren piszkolódástól! Avagy nem tudja-e mindenki, kinek csak egy comassationalis pere is volt: hogy legnehezebb helységekkel perelni? s a törvény szigoráról, velők szemben, még csak szó sem lehet: és fél igazat is, csak áldozatok árán nyerhetünk. Ilyen a justiczia állása nálunk, szemben a demagog napi irodalommal! Vagy hallotta-e valaha valaki, fölhozni azon philantrop érveket és sikra szállni azon dühös emberszeretetet, mi ily alkalmakkor, sajtónknál küzdterre lép, ha esetleg vagy egy helység sajátított volna el — még pedig erőszakos úton — ötöt nem illető birtokot volt földesurától? Bizony, erre egyetlen esetet sem tudnék mondani; pedig az ily erőszakoskodási tények, vajmi számosak országunk különböző részein. De ezekre nézve elégnék tartatik, ha közvéleményünk kegyesen megengedi a birtokosnak: hogy pereljen míg bír! és honnan e különbség az eljárásban? Tya, korunk szelleme. De ez nem democratia: ez *ugyancsak televér demagogia*. És más kérdés az: hogy rendén van-e ez így? Bizonyára nem, és százszor nem.

Ugyancsak erre vonatkozólag, tekintsük kissé meg a kormány

által tett kinevezéseket: vajjon azon is nem látszik-e meg valamennyire azon óvatosság: nehogy sajtó közvéleményünk, — ezen ugynevezett demokrat — gyengéjébe ütközzék; és még is itt-ott nem tudja egészen kikerülni e demagog irányu kritikát. Hogy csak egy esetet említek — a hadügyminister kinevez egyszerre vagy 4—5 fiatal urat, mentől kissebb tisztségekbe t. i. hadnagyoknak: de esetleg mindnyájan a magasabb társaság tagjai levén; ez már botrány! szemet szűr! és kérem szeretettel miért? talán azért, mivel nem a societáshól, egyszer sem neveztek volna ki egy héten 5 tisztet egész hadnagyságig fel. Neveztek biz abból huszat is. Vagy tán azért, mivel azon urak nem tudnák ama magas postokat betölteni? Reményleni capacitásukban ennyire, még a hon Hegedüsse sem merne kételkedni komolyan. És mégis ellenzékünk legtekintélyesebb közlönye, e kinevezéseket egy vehemens czikkkel fogadja, s azt tudakolja: miféle érdemeket szereztek az illetők, hogy eme nagy tisztessegre érdemesítették? De im e kérdés, más kinevezéseknél soha föl nem merült: és én Jézus Istenem! mennyit kell még egy hadnagynak exercirozni, míg generalis lesz belőle, s Szt. István birodalma számára, várakat vesz be, melyekre rámutathat, mint érdemei bizonyítékaira?! Hanem úgy áll a dolog nálunk, hogy egy mágnás, — ha a minister alhadnagynak ki akarja nevezni: anélkül, hogy journalistikánk ne scandalizálódjék rajta — elébb úgy hiszem egy kis Hunyadi János, Zrínyi vagy valami kell, hogy legyen, majd csak azután sajtó közvéleményünk is ad talán neki egy hadnagyi patenst. Nevetséges! Nevetséges!!

Ezen apróbb és nagyobb jelek, csakis annak bizonyítékául voltak fölhozva itt, mikép mi is csakugyan a sedani uton vagyunk; azt nem állítom, hogy a célhoz nagyon közel: de hogy feléje haladunk, ez áll. — Es áll egyszersmind az is: hogy most sokkal kevesebb buzgóság kezd a vagyonosabb — különösen a földbirtokos — osztályban mutatkozni a közügyek iránt, mióta látja, hogy kiváltképpen az ő hátratételebe és hatása megrontásában fáradozik a sajtó és a parlament: sőt érdekei nem kellő méltánylása (a csöcselék nyomása alatt álló) országgyűlés, némely törvénynyé vált határozatából is kéri.

Mint a fennebbiekből meggyőződhattunk, sajtónk és parlamentünk ép oly szép egyetértéssel működnek össze, demagog irányban, mikép Franklonban; és ha netalán sikerülend — *a birtokos osztályt államunk érdekeitől elidegenítvén, proscibálván* — honunkat Sedanig elsegíteni, s egy millió szarony veend körül: csak az lesz majd a kérdés, melyik a kettő közül fog — nem mentő horgonyt, de — egy Luftballont nemzetünk megmentésére készen tartani?.

Mennyire haladtunk már Sedán felé?

1848 előtt a castoknak nagy és túl nagy jogai, és még ezek terjedelmét is jóval meghaladó sociális tekintélyük és befolyásuk volt. A forradalom kiváltságos jogaikat elvevén, őket hatásuknak csak egy, és mondhatnók kisebb és értektelenebb részétől fosztotta meg. De nálunk is úgy, mikép Frankhonban, előállott a sajtó s a nyilvános gyülekezetek; és demagog izgatásaikkal a dolgot odavitték ez mai napig: hogy míg, ha régebb egy nemes ember vagy mágnás is, egy exellentias urral akart volna rivalizálni, az minden tiz esetből legalább kilencszer nevetésesnek vala tekinthető — ép így, ha egy nemes egy mágnással, vagy egy polgár egy nemes-sel: mindezek, nemcsak jogaik, de sociális állásuk, befolyásuk ereje által, egy fővel levén egymásnál magasabbak: úgy most, ha a föntebbi egyenlősített kastokból eredő elemeket ugyanazon küzdőterre léptetjük ki, az előbb jelzett versenyt, miképen fogjuk jellemezhetni? Felelet: nagyon egyszerűen, megfordítjuk a képet és állítjuk — még pedig teljes tudásunk és őszinteségünk lekötése mellett — hogy ha egy paraszt, egy polgár, egy nemes, vagy mágnás, vagy jagár excellenciás ur, mind ugyanazon tehetségekkel fölruházva, ma egy hivatal vagy követi állomásért a fenséges nép rokonszenvére hivatkozva concurálnak: úgy a pálma elnyeréséhez legközelebb a paraszt és az alapos remények távolán is túl áll ő excellenciája! Mig a közbeesők rangjuk fokozata szerint, geometrice távolabb és távolabb. Ez pedig nem egyes esetekkel bizonyítható csak is, ez tipusa választási mozgalmainknak, ez jellemvonása korunk szellemének, és mit — ha netalán nincsen vagy egy bőven fizető nagy ur is a játékba, — így szokott a közkortes kifejezni: „nem kell nekünk ur!”

És már ha nem volt igazságos a forradalom előtti álláskülönbség által adott sociális hatalom, ez bizonyára igazságosnak még kevésbé mondható. Ez uraim, ne ámítsuk magunkat, ez nem demokratia: ez tiszta és televér demagogia. Tehát azon demagog fölkiáltás: „lé az auctoritásokkal“ meglehetősen el volna érve már, csak még az a kérdés: mennyi kárát fogjuk a jövőben vallani?

Továbbá ugyancsak 1848-ban a jobbágyok felszabadítottak.

E tény maga helyes és a körülmények által parancsolt vala; de nem így a modor, melyen az végrehajtatott. Ugyan is az illetők, egy szép viradatra nyerték azt — minden további előzmény nélkül — mint angyalhoztát! Ez eljárás, mikép eleven emlékezetemben van, a boldog gyermekkorban, igen nagy és ártatlan örömet okoz. — De bármennyire is álljon a hasonlat gyermek és éretlen felnőtt ember között, az anyyira még sem talál, hogy népekké ily meglepetéseket impune próbálni lehessen. — És hogy tovább ne kutassuk, ezen 1848-diki angyalhoztának mi vala nálunk első következménye? — Egyszerűn azon nagyon logis vágy: vajha egy oly szép reggel viradua még, mely ugyancsak ingyen adna az illetőknek erdőt, legelőt, s mit még én tudom, hogy mit; és innen azon sok legelő, erdő-felosztási aspiráció, fészkelődés, garázdálkodás, épen a fölszabadult jobbágyok részéről. És ez a többek között, rosz néven nem is nagyon vehető; az okoskodás nagyon egyszerű: előkészület, utánjárás, fizetés nélkül, meghozta egyik nap ajándékképen az urbéri földek felszabadulását: mért ne hozhatná meg a másik, a legelők, erdők felosztását? Rövid szavakba foglalva a helyzetet: ez említett eljárási modor megzavarta nálunk, a tulajdonjog fogalmát, és communisticus emótiókat szült. És ez alázatos véleményünk szerint bűnünk büntetése, mivel nem tartottuk szem előtt azt: hogy ép oly politikai bűn egy status részéről, valakinek ingyen adni valamit, mint valakitől ingyen venni el.

Ezen kor után sok évek teltek el, míg sok surlódás és számtalan perek azon meggyőződésre kezdtek népünket terelni: hogy csak egyszer volt Budán kutyavásár! És ezután bármely honpolgárnak — ha máskép, mint a törvény által megengedve levő uton akarja másét elsajátítani ingyér — a törvény körmére koppant. És imé! mi történik most? Eléáll Horváth miniszter ő excellenciája és az angyalhozták egész sorával jelenik meg az országos zöld asztal mellett, mint Silvester estélyén a legjobb nagymama. Uraim! mindazok, kiknek befolyásuk van status hajónknak vezetésére, figyelmezzenek ezen törvényes szentesítést váró, rablási indítványokra s tartsák szemök előtt azt: hogy midőn ezen indítványokat törvény erővel látják netalán el, nemcsak nem indokolható magán jogsértést cselekszenek, de minden élni való állam egyik alapkövét: a tulajdonjog szentségének fogalmát lökik ki hazánk államépülete alól; egy politikai bűn részesővé lesznek, mely előbb-utóbb megtermendi mérges gyümölcseit.

Hasonlólag az 1848-ik évtől fogva követett demagog irány megsemmisítette a magasabb körök, az ugyevezett „societas“ itéltő birói hatalmát, és ezáltal összetörte társadalmunk gépezetében az egyik fontos esavart; megszüntette a forumot, mely permanens széklet ült — az illem apróbb kivánalmait mellőzve — a status és

dekébe és életébe vágó nagyon is fontos tények fölött; kiszabta utját annak, mikép kell egy becsületes embernek, egy jó hazafinak, egy politikusnak, egy tisztességes hivatalnoknak stb. stb. magát adott körülmények között viselnie; és azokat, kik ezen utakról leterni elég gyengék vagy aljasak valának, föllebezés nélkül ítélte el, pellengérré állította, kilökte a jó társaság soraiból, moráliter halálra ítélte és ölte meg. Ezen erőt mondom, megsemmisíté az 1848 után jövő demagog áramlat, s azt bármivel is helyettesíteni képtelen vala. És ennek egyenes eredményeként látjuk, a sociális demoralizációt nemzetünk sorai közt, mind nagyobb és nagyobb terjedésnek örvendeni; úgy, hogy míg régebben az aljasság az árnyéket szükségesnek tartotta keresni; most, ne hogy egyebütt meghuzná magát, de még országházunk — alkotmányosságunk e megszentelt termeiben is — láthat a szives olvasó pöffeszkedni egyéneket, kiknek forradalom előtt keztyüs kézzel sem szivesen adtunk volna kezet; és most „frere et cochon“ tegeződnek velük. Különben nem akarok tovább kiterjeszkedni ezen téren, ki többet is akar észlelni belőle, — nézzen körül: s állításomra bizonyítékot nagyító üveg nélkül is találhat eleget; de annyit állítok, hogy most, ki oly ügyesen vagy szerencsésen intézi dolgait, hogy a törvény joga zucht-hausba nem teszi: az lothat, rabolhat és ezek után is megjelenhet mindenütt, mert a sociális morálnak nincsen foruma.

Ezen úton ért el Frankhon Sedán örök emlékü városába, és ahoz hasonló meredeken rohan hazánk. Nekünk pedig, ha megtaláltuk Sedánunkat, s összezsapott fölöttünk a sláv tenger: becsapja könyvünket Clió, történelmünk utolsó lapja, utolsó szava iratott bele, és ezzel sorsunk befejezve van. — Videant consules!

1871. január 11.

